

Primeres Jornades sobre Llengua i Creació Literària - Autors diversos

Aquest llibre que reuneix les actes de les Jornades sobre Llengua i Creació Literària celebrades el 1990 ofereix una radiografia perfecta de la situació de la llengua catalana a finals del segle XX, amb les opinions, aportacions, contradiccions i idees fixes més rellevants del moment. El que en un altre país interessaria a quatre gats resulta ser un índex apassionant i fecundíssim dels grans problemes i solucions del debat lingüístic. I lingüístic, a Catalunya, vol dir literari, cultural, ideològic, social i, en última instància, polític.

Una de les discussions ideològiques més riques del debat és la que oposa l'escriptor lingüísticament disciplinat a l'escriptor entès com a banc de proves. La primera actitud respon a la convicció que l'escriptor és un instrument de la normalització, mentre que la segona projecta la seva feina sobretot en l'àmbit literari. Els partidaris de la disciplina s'enquadrarien així en la tendència essencialista, contraposats als evolucionistes: si uns mantenen que la força de la llengua està en la seva invariabilitat, els altres propugnen el contrari. La primera actitud insisteix en l'artificiositat de la llengua, mentre que la segona assumeix com a tret essencial la seva funcionalitat. A hores d'ara, el lector ja es deu haver adonat que la polèmica del català als mitjans de comunicació massius es reflecteix en termes idèntics en l'àmbit de la creació literària.

Qui demana disciplina lingüística a un escriptor ho fa perquè està convençut que els seus llibres tenen certa transcendència pública. Així, en un debat sobre literatura estricta s'hi escolta el gran problema pendent, la normalització, i el desvirtua de dalt a baix, com van assenyalar Jordi Teixidor ("la feina dels creadors és desnormalitzar la llengua") i Francesc Vallverdú ("el llenguatge literari és rebel a la normativa, i ho és per definició"). S'hi escolta fins al punt que, en algun moment de les Jornades, els participants obliden que han estat convocats per parlar de llengua i creació literària i s'embranquen en discussions bizantines sobre els mitjans de comunicació massius i la indústria cultural. I és que, en aquest país tan acomplexat per la anormalitat, la creació literària ha funcionat sovint com a arma política. L'eslògan feia, més o menys, així: "Tenim llibres en català, per tant existim". I tot just ara comencem a plantejar-nos la qualitat lingüística de tots aquests nous títols -i, diguem-ho també- de totes aquestes sèries televisives- de què estem tan complaguts, tan aritmèticament complaguts.

Hi ha una altra qüestió que s'apunta al llarg del llibre sense acabar de decidir-se a assumir el protagonisme que mereix: el mercat. Tots sabem que es pot viure sense problemes a Catalunya sense conèixer el català, i aquest fet resulta difícil de trencar amb carretades de voluntarisme i sacrificis individuals. És comprensible -des del punt de vista de l'economia de mercat- que els venedors optin pel castellà o que, quan treballin en català, estalviïn despeses i donin la feina a qui ho faci més barat i més de pressa -sigui traductor, doblador, o corrector-, que no sol coincidir amb qui ho fa més bé. Sobta veure com molts dels assistents a les Jornades creuen que la llengua i la literatura floten en una bombolla d'aire, en comptes de formar part d'una societat ben concreta. Mentrestant, continua sent difícil la professionalització digna en qualsevol àmbit de la creació literària en català.

Els participants van estar d'acord en la responsabilitat lingüística de l'escriptor. Com va recordar Josep Maria Llopart, cal primer saber per després oblidar. La transgressió es produeix quan l'autor coneix les regles del joc; si no les coneix és, ras i curt, un ignorant, i llavors no es pot parlar de transgressió sinó d'error. En aquest sentit es va criticar amb duresa la incompetència lingüística de molts escriptors actuals. La raó d'aquesta incompetència podria ser, com va fer notar Mila Segarra, la connexió entre tradició literària i tradició oral: si falta això que Joaquim Mallafré anomena "influència de rerepaís" i Miquel Desclot, "instint lingüístic", els escriptors i traductors ja

poden ser llicenciats en filologia i fer servir paraules que figuren al diccionari normatiu, que el producte final serà espuri. Jordi Sarsanedas va resumir el problema amb una frase curiosa i, al meu entendre, terriblement pessimista: “El problema és de quina manera la universitat pot suplir la manca d’àvies”.